

Subtv Oy
Ilmalantori 2
00240 Helsinki

Madventures III, jaksot West Africa ja Hindustan

HUOMAUTUS TELEVISIO- JA RADIOTOIMINNASTA ANNETUN LAIN 19 §:N RIKKOMISESTA

Asian tausta

Viestintävirastoon on välitetty käsiteltäväksi katsojayhteydenotto, jossa on ollut kyse Madventures III -sarjan jakson nro 3 West Africa sisällön raakuudesta eläimiä kohtaan. Sub -televisiokanava on esittänyt jakson sunnuntaina 19.4.2009 kello 22.00 ja uusinnat lähetyspäivää seuraavana perjantaina kello 24.00 sekä lauantaina kello 23.00. Viestintävirastossa on ollut samanaikaisesti selvityksen kohteena myös Madventures III -sarjan 10.5.2009 lähetetty jakso nro 6 Hindustan. Jakson esityksen ja uusintojen kellonajat ovat samat kuin edellä mainitut West Africa -jakson esitysajat.

Asiaan liittyvät säännökset

Viestintävirasto valvoo televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) 35 §:n nojalla kyseisen lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Viestintävirasto voi lain 36 §:n nojalla antaa asianosaiselle huomautuksen ja velvoittaa tämän korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä, mikäli se katsoo, että asianosainen on rikkonut televisio- ja radiotoiminnasta annettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n 1 momentin (muutettu 778/2000) mukaan televisiotoiminnan harjoittajan on huolehdittava siitä, että televisio-ohjelmat, jotka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisällönsä vuoksi tai kauhua herättämällä taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla ovat omiaan vaikuttamaan haitallisesti lasten kehitykseen, lähetetään sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisio-ohjelmia.

Mikäli televisiotoiminnan harjoittaja lähettää 1 momentissa tarkoitetun ohjelman, televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n 2 momentin mukaan sen haitallisuudesta lasten kehitykselle on ilmoitettava ennen ohjelman lähettämistä. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos lähetyksessä on koko ohjelman lähetysajan näkyvissä tunnus, josta ilmenee ohjelman haitallisuus lasten kehitykselle.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n tulkintakäytännössä on käytössä neljä vedenjakajakellonaikaa ikärajoineen. Käytännön mukaan alle 11-vuotiaille haitallisia ohjelmia ei saa lähettää arkisin ennen kello 17.00, alle 13-vuotiaille haitallisia ohjelmia ei saa lähettää arkisin ennen kello 19.00, alle 15-vuotiaille haitallisia ohjelmia ei saa lähettää ennen kello 21.00 ja alle 18-vuotiaille haitallisia ohjelmia ei saa lähettää ennen kello 23.00. Pornografisia ohjelmia ei saa lähettää ennen kello 24.00. Voimassa oleva tulkintakäytäntö perustuu Yleisradion Oy:n, MTV Oy:n ja Nelosen allekirjoittamaan, 5.11.2007 päivättyyn itsesääntelysopimukseen.

Viestintävirasto on 19.3.2004 päivätyssä kannanotossaan¹ todennut, että televisioyhtiöt vastaavat itse lapsille haitallisten ohjelmien luokittelusta. Luokittelussa televisioyhtiöt voivat käyttää apunaan Valtion elokuvatarkastamon ikärajalukitusten perusteita. Vastuu ohjelmien lähetyksajoista on siis kyseistä ohjelmaa lähettävällä televisioyhtiöllä.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain perustelujen (HE 34/1998 vp) mukaan jos televisio-ohjelma on Valtion elokuvatarkastamon tarkastama, tulisi televisio-ohjelman sijoittelussa ottaa soveltuvin osin huomioon ne ikärajalukitukset, jotka elokuvia sekä video- ja muita kuvaohjelmia koskevissa laeissa on säädetty. Televisiotoiminnan harjoittaja voisi myös halutessaan tarkastuttaa ennakolta lähetettäväksi aiotun ohjelman elokuvatarkastamossa.

Viestintävirasto noudattaa valvontatoiminnassaan Valtion elokuvatarkastamon antamia tv-ohjelmien ja elokuvien ikärajalukituksia. Viestintävirasto on myös vakiintuneesti edellyttänyt, että sarjaohjelmien osalta ikärajalukitus ja sen mukainen sijoittelu arvioidaan jokaisen sarjan jakson osalta erikseen.

Subtv Oy:n selvitys asiassa

Viestintävirasto pyysi 15.5.2009 päivätyllä kirjeellä Subtv Oy:ltä selvitystä siitä, miten Madventures III -sarjan jaksojen West Africa ja Hindustan lähettämisessä on noudatettu lasten kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämistä koskevia säännöksiä huomioiden erityisesti ohjelman lähetyksajan ja lasten kehitykselle haitallisuudesta ilmoittamisen. Lisäksi Viestintävirasto pyysi Subtv Oy:ltä tallennetta kyseisistä jaksoista.

Viestintävirasto on vastaanottanut Subtv Oy:n 29.5.2009 päivätyn selvityksen ja tallenteet. Selvityksessään Subtv Oy toteaa, että Madventures III sarja on luonteeltaan dokumentaarinen sarja maailmalla tapahtuvista oudoista ilmiöistä, kulttuureista ja ihmisistä ja on siten ajoittain graafista katseltavaa. Tämän vuoksi Subtv Oy on sijoittanut sarjan ensiesityksen sunnuntaihin kello 22.00, toisen esityksen perjantaille kello 24.00 ja kolmannen esityksen lauantaille kello 23.00. Ohjelmasarja on varustettu K15 -merkinnällä sekä vastaavalla kuulutuksella ennen ohjelmaa. Varmuuden vuoksi Sub -kanava on lisännyt ohjelman alkuun myös varoituksen, jossa todetaan: "Varoitus! Tämä ohjelma on dokumentaarista havainnointia eri kulttuurien tavoista ja uskomuksista. Tämän vuoksi ohjelma sisältää rajuja kohtauksia, jotka voivat järkyttää osaa katsojista." Näiden toimenpiteiden avulla on pyritty turvaamaan nimenomaan nuorten katsojien ja näiden vanhempien tiedonsaanti ohjelmasisällön luonteesta.

¹ Dnro 300/9220/2004

Valtion elokuvatarkastamon lausunto asiassa

Viestintävirasto pyysi Valtion elokuvatarkastamolta lausuntoa Madventures III -sarjan jaksojen West Africa ja Hindustan sopivuudesta lapsille ohjelman esitysajankohta huomioonottaen. Samoin elokuvatarkastamolta pyydettiin lausuntoa siitä, minkä ikärajaluokituksen elokuvatarkastamo kyseisille sarjan jaksoille antaisi.

Valtion elokuvatarkastamo toteaa 13.7.2009 päivätyssä lausunnossaan ohjelman (jakso Hindustan) sisältävän mm. kohtauksia, joissa tapetaan kana puremalla sen pää poikki ja vuohi hakkaamalla sen pää poikki ilmeisesti useammalla iskulla. Kysymyksessä on elokuvatarkastamon käsityksen mukaan eläinsuojelulain 2 luvun 3 §:n vastainen toiminta. Kuvaohjelmassa esitettyinä kohtaukset täyttävät rikoslain 17 luvun 17 §:n väkivaltakuvauksen levittämisen tunnusmerkit.

Elokuvatarkastamon lausunnon mukaan myös jaksossa West Africa esiintyy eläimille tarpeetonta tuskaa tuottavaa kohtelua. Jaksossa nuori poika puree pientä koiranpentua kaulasta roikuttaen sitä kävellessään. Sen jälkeen koiran kaula viilletään poikki. Myös kanaa viillellään. Ohjelmaan sisältyy myös kohtaus, jossa 2-3 -vuotiaiden lasten kasvoja viillellään. Toimenpide on verrattain pitkäkestoinen, kasvot vuotavat verta ja lapset huutavat tuskissaan. Kysymyksessä on elokuvatarkastamon näkemyksen mukaan lasten pahoinpitely, joka kuvaohjelmassa esitettyinä täyttää rikoslain 17 luvun 17 §:n väkivaltakuvauksen levittämisen tunnusmerkit.

Rikoslain 17 luvun 17 §:ää ei sovelleta, mikäli väkivallan esittämistä on elokuvan tai tallenteen tiedonvälitystä palvelevan luonteen taikka ilmeisen taiteellisen arvon vuoksi pidettävä perusteltuna. Elokuvatarkastamon näkemyksen mukaan Madventures III -sarjan kohdalla ei ole kysymys kummastakaan, vaan viihteellis-dokumentaarisesta matkailusarjasta, jossa on tarkoitus esitellä länsimaisia katsojia hätkähdyttäviä ilmiöitä ja tapoja.

Elokuvatarkastamo katsoo, että se ei voi esittää jaksoista ikäraja-arviota ennen kuin sen lausunnossa mainitsemat rikoslain tunnusmerkit täyttävät kohdat on poistettu ja elokuvatarkastamolle on toimitettu ohjelmien uudet versiot.

Subtv Oy:n lisälausunto

Viestintävirasto varasi Subtv Oy:lle mahdollisuuden tulla kuulluksi Valtion elokuvatarkastamon antaman lausunnon johdosta.

Subtv Oy toimitti Viestintävirastolle 6.6.2009 päivätyssä lausunnon. Lausunnossaan Subtv Oy kertoo taustatietoa Madventures III -ohjelmasta, tekijöistä sekä selvityksen kohteena olevien jaksosten tapahtumista. Selvityksen mukaan jaksosten tapahtumat on kuvattu juuri sellaisina kuin ne tapahtuvat aina kysymyksessä olevissa kulttuureissa, niitä ei ole tehty dokumentaristien vuoksi. Subtv Oy:n mukaan ohjelma luokitellaan K15 -kategoriaan kuuluvaksi ja jaksosten lähettämisessä on noudatettu lasten kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämistä koskevia sääntöjä.

Subtv Oy:n lausunnossaan esittämän käsityksen mukaan televisiossa esitettävät kuvaohjelmat jäävät rikoslain 17 luvun 17 §:n soveltamisalan ulkopuolelle. Jaksot eivät myöskään sisällä rikoslain edellyttämällä tavalla raakaa väkivaltaa. Subtv Oy:n käsityksen mukaan eläinsuojelulain tai edes pahoinpitelyn tunnusmerkistön täytyminen kuvaohjelmassa näytettynä ei täyttäisi rikoslain 17 luvun 17 §:n tunnusmerkistöä, vaan vaadi-

taan pykälässä tarkoitetun *raa'an väkivallan* näyttämistä. Subtv Oy vetoaa myös Madvetures -ohjelman tiedonvälitystä palvelemaan luonteeseen, mikä oikeuttaa väkivaltakuvausten levittämisen rikoslain 17 luvun 17 §:n 2 momentin mukaisesti.

Subtv Oy on pyytänyt asian käsittelyä varten lausunnon viestintäoikeuteen perehtyneeltä tutkijatohtori Päivi Tiilikalta. Tiilikka keskittyy lausunnossa erityisesti näkökohtiin, jotka on otettava huomioon ohjelmajaksojen mahdollista rikoslainvastaisuutta harkittaessa. Asiaa käsitellään lausunnossa mm. sananvapaussäännösten ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sananvapautta koskevien tulkintojen näkökulmasta. Tiilikka korostaa sananvapauden merkitystä rikoslain 17 luvun 17 §:n kaltaisia rajoitussäännöksiä tulkittaessa.

Tiilikka toteaa antamassaan lausunnossa, ettei voi ottaa kantaa siihen, mihin tulokseen viranomaisen tai mahdollisesti tuomioistuimen tulisi asiassa päätyä. Harkinnassa tulisi kuitenkin huomioida tämän yksittäistapausten laajemmat vaikutukset sananvapauden kannalta.

Viestintäviraston arvio jaksojen sisällöstä

Mikäli televisio-ohjelmasta on pyydetty Valtion elokuvatarkastamon lausunto, noudattaa Viestintävirasto lähtökohtaisesti elokuvatarkastamon arviota ohjelman ikärajalukituksesta. Valtion elokuvatarkastamon mukaan se ei kuitenkaan voi kysymyksessä olevassa tapauksessa esittää siltä pyydettyjä ikäraja-arvioita, koska elokuvatarkastamo katsoo jaksojen sisältävän rikoslain vastaista materiaalia.

Viestintävirasto on tutustunut Subtv Oy:n toimittamiin tallenteisiin selviytyksen kohteena olevista West Africa ja Hindustan -nimisistä jaksoista. Viestintävirasto toteaa molempien jaksojen sisältävän useita todellisuudessa tapahtuneita eläimiin kohdistuvia väkivallantekoja. West Africa -jaksossa mm. tapetaan koiranpentu puremalla sen kaula auki ja viillittää sekä elävän koiran että vuohen kaula auki paikallisten rituaalien yhteydessä. Samoin jaksossa näytetään kanojen päiden katkaisua ja lähikuvin sitä kuinka ilman päätä olevat kanat vielä sätkivät maassa. Lisäksi West Africa -jaksossa esitetään heimorituaalina kuvattua pienten lasten kasvojen viiltelyä. Toimenpide on verinen ja lapsille selkeästi tuskallinen. Hindustan -jaksossa puolestaan ohjelman juontajat ostavat vuohen, jonka pään katkaisu ohjelmassa myöhemmin esitetään. Jaksossa purraan elävää kanaa ja juodaan tämän jälkeen verta suoraan kanan ruumiista. Sekä eläimiin että lapsiin kohdistuvat väkivallanteot näytetään realistisesti ja paikoittain melko yksityiskohtaisesti ja pitkäkestoisesti. Useita mainittuja kohtauksia näytetään myös toistuvasti välähdyksenomaisina uusintoina.

Viestintävirasto noudattaa valvontatoiminnassaan Valtion elokuvatarkastamon antamia tv-ohjelmien ja elokuvien ikärajalukituksia. Elokuvatarkastamon ikärajalukitusten lähtökohta on, että kutakin päätöstä tehtäessä otetaan lain edellyttämällä tavalla huomioon kuvaohjelman kokonaisuus ja yksittäisen kohtauksen tapahtumayhteys. Kuvaohjelman kokonaisuus ei tarkoita vain tarinaa, vaan myös teeman käsittelyä, yleistunnetta, sen ahdistavuutta tai keveyttä.

Elokuvatarkastamon ikärajalukituksen mukaan K15 -tasoisissa ohjelmissa sallitaan yksityiskohtainen, realistinen väkivalta, esimerkiksi valtavirran toimintaelokuvat, joissa on runsaasti väkivaltakohtauksia. Väkivalta ei kuitenkaan saa olla erityisen pitkitettyä tai veristä. Erittäin verinen ja realistinen väkivalta ovat sallittuja vain alle 18-vuotiailta kielletyissä kuvaohjelmissa.

Kauhun osalta K15 -tasoisessa ohjelmassa sallitaan kauhukuvaukset, joissa erittäin intensiivinen tunnelma sekä tarinaan ja henkilöhahmoihin liittyvä kohtalainen järkyttävyys. Sallittua on yksityiskohtainen, ei kuitenkaan pitkitetty eikä sadistinen väkivalta. Erittäin järkyttävät kauhukuvaukset ja runsaasti veristä väkivaltaa sisältävät kuvaukset ovat sallittuja vain alle 18-vuotiailta kielletyissä kuvaohjelmissa.

Tässä asiassa tulee harkittavaksi se seikka, ylittyvätkö K15 -kategorian arviointikriteerit selvityksen kohteena olevien jaksojen sisältöä arvioitaessa. Ottaen huomioon selvityksen kohteena olevissa jaksoissa esitettyjen eläimiin ja pieniin lapsiin kohdistuvien väkivallantekojen realismi, järkyttävyys, verrattain pitkäkestoisuus ja toistuvuus, Viestintävirasto katsoo, että jaksot sisältävät materiaalia, jonka perusteella niiden ikärajaluokitus ei voi olla alempi kuin K18. Ikärajaa nostaa väkivallan aitous ja sen näyttäminen viihteenä. Korkeinta mahdollista käytössä olevaa ikärajaluokitusta tukee omalta osaltaan myös Valtion elokuvatarkastamon lausunto, jonka mukaan jaksot sisältävät sellaista materiaalia, jonka esittäminen televisiossa täyttää rikoslain 17 luvun 17 §:n väkivaltakuvauksen esittämisen tunnusmerkit.

Viestintäviraston päätös ja perustelut

Madventures III -sarjan jaksojen esitysaika on kello 22.00 ja uusinnat esitetään kello 23.00 sekä kello 24.00. Näistä esitysajoista aikaisin, kello 22.00, mahdollistaa sisällöltään korkeintaan K15 -tasoisien ohjelmien lähettämisen. Subtv Oy on itse arvioinut selvityksen kohteena olevat jaksot K15 -tasoisiksi.

Vastoin Subtv Oy:n omaa ikäraja-arviota, Viestintävirasto katsoo selvityksen kohteena olevien Madventures III -sarjan jaksojen West Africa ja Hindustan sisältävän sellaisia realistisia ja toistuvasti esiintyviä väkivaltakohtauksia, joiden nojalla jaksot on luokiteltava sisällöltään K18 -tasoisiksi. K18 -tasoisesta ohjelmaa ei saa lähettää televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n tulkintakäytännön mukaan ennen kello 23.00.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 36 §:n nojalla Viestintävirasto huomauttaa Subtv Oy:tä televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n rikkomisesta.

Viestintävirasto velvoittaa Subtv Oy:tä huolehtimaan jatkossa siitä, että lapsille sopimatonta materiaalia ei esitetä ennen sille määrättyä ajankohdtaa. Viestintävirasto velvoittaa Subtv Oy:tä huolehtimaan myös siitä, että lapsille haitallisten ohjelmien lähettämisen ilmoitetaan ennakkoon tai koko ohjelman lähetyksen pidetään näkyvillä tunnusta, josta ilmenee ohjelman haitallisuus lasten kehitykselle. Lisäksi Viestintävirasto edellyttää, että sarjaohjelmien osalta ikärajaluokitus ja sen mukainen sijoittelu arvioidaan jokaisen sarjan jakson osalta erikseen.

Viestintävirasto valvoo televisiotoimintaa televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain puitteissa. Tässä päätöksessä ei oteta kantaa selvityksen kohteena olleiden jaksojen mahdolliseen rikoslainvastaisuuteen. Arvion asiasta voi tehdä ainoastaan toimivaltainen tuomioistuin. Viestintävirasto katsoo, ettei asia anna aiheutta lähetyksensä koskevaa huomautusta enempään toimenpiteisiin.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen voi hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Apulaisjohtaja

Merja Saari

Lakimies

Anu Kettunen